

IZVEŠTAJ O JAVNOSTI RADA VISOKOG SAVETA SUDSTVA I VISOKOG SAVETA TUŽILAŠTVA MAJ 2023 – DECEMBAR 2024.

Sofija Mandić

IZVEŠTAJ O JAVNOSTI RADA
VISOKOG SAVETA SUDSTVA I
VISOKOG SAVETA TUŽILAŠTVA

MAJ 2023 – DECEMBAR 2024.

Sofija Mandić

Beograd, 2025.

IZVEŠTAJ O JAVNOSTI RADA VISOKOG SAVETA SUDSTVA I VISOKOG SAVETA
TUŽILAŠTVA
MAJ 2023 – DECEMBAR 2024

Autorka

Sofija Mandić,
pravnica i članica CEPRIS-a

Urednica

Aleksandra Pravdić

Izdavač

Centar za pravosudna istraživanja (CEPRIS), Beograd

Za izdavača

Aleksandar Trešnjev

Dizajn

Petar Pavlović

ISBN-978-86-82332-08-4

Kingdom of the Netherlands

Izradu ovog teksta podržala je Ambasada Kraljevine Holandije u Beogradu.

Mišljenja izražena u ovom tekstu ne predstavljaju nužno stavove Ambasade Kraljevine Holandije u Beogradu ili njenih partnera.

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovana, presnimavan ili prenošen bilo kojim sredstvom, elektronskim, mehaničkim, za kopiranje, za snimanje ili na bilo koji drugi način bez prethodne saglasnosti izdavača.

©CEPRIS, 2025.

Sadržaj

1. Kontekst i ciljevi Izveštaja.....	5
2. Metodologija prikupljanja i analize podataka.....	6
3. Nove internet stranice pravosudnih saveta	6
4. Prethodno istaknute preporuke za unapređenje javnosti rada Visokog saveta sudstva	7
4.1. Objavljivanje podataka o svim članovima VSS i biografije svih članova. Delimično ispunjena preporuka.....	7
4.2. Objavljivanje materijala o kojima su članovi Saveta odlučivali, uz zapisnike sa sednica. Neispunjena preporuka.....	7
4.3. Omogućavanje prisustva sednicama VSS i svim njegovim organima, u skladu sa zakonom. Delimično ispunjena preporuka.....	8
4.4. Zakonom o VSS i Poslovníkom o radu VSS treba omogućiti da podaci o odlučivanju VSS budu javni. Neispunjena preporuka	9
4.5. Zakonom o VSS i Poslovníkom o radu VSS treba omogućiti redovno snimanje sednica VSS i svih njegovih organa, prema modelu održavanja sednica skupštinskih odbora. Neispunjena preporuka	10
4.6. Otvaranje VSS za komunikaciju sa medijima i javnošću. Neispunjena preporuka.....	11
5. Prethodno istaknute preporuke za unapređenje javnosti rada Visokog saveta tužilaštva (ranije Državnog veća tužilaca).....	11
5.1. Objavljivanje podataka o svim članovima VSS i biografije svih članova. Neispunjena preporuka.....	11
5.2. Zapisnike sa sednica VST treba objaviti u pretraživom formatu. Neispunjena preporuka.....	12
5.3. Uz zapisnike treba objavljivati i materijale o kojima su članovi Saveta odlučivali. Neispunjena preporuka.....	12
5.4. Treba objaviti podatke o održanim telefonskim i elektronskim sednicama VST u posmatranom periodu i zapisnike sa tih sednica. Delimično ispunjena preporuka.....	12
5.5. Zainteresovanim licima treba omogućiti prisustvo sednicama VST i svim njegovim organima, u skladu sa Zakonom i Poslovníkom. Delimično ispunjena preporuka.	13
5.6. Imajući u vidu nova ustavna ovlašćenja tužilačkog saveta, Zakonom i Poslovníkom treba omogućiti redovno snimanje sednica VST i svih njegovih organa, prema modelu održavanja sednica skupštinskih odbora. Delimično ispunjena preporuka.	13
5.7. Svet i svi članovi Saveta treba da se otvore za komunikaciju sa medijima i javnošću. Delimično ispunjena preporuka.....	15

6.	Javnost rada Visokog saveta sudstva	16
6.1.	Javnost rada u Zakonu o Visokom savetu sudstva i Poslovniku o radu VSS..	16
6.2.	Planovi i izveštaji o radu VSS.....	18
6.2.1.	Trogodišnji program rada i godišnji plan rada	18
6.2.2.	Godišnji izveštaj i izveštaji radnih tela	18
6.3.	Javnost sednica VSS.....	21
6.4.	Javnost podataka o izboru sudija.....	22
6.5.	Zaštita od neprimerenog uticaja	22
6.6.	Dostupnost i pretraživost informacija na internet stranici.....	25
6.7.	Drugi koraci kojima se unapređuje javnost rada	26
7.	Javnost rada Visokog saveta tužilaštva.....	27
7.1.	Javnost rada u Zakonu o Visokom savetu tužilaštva i Poslovniku o radu VST	27
7.2.	Planovi i izveštaji o radu VST.....	28
7.2.1.	Petogodišnji program rada i godišnji plan rada.....	28
7.2.2.	Godišnji izveštaj i izveštaji radnih tela	29
7.3.	Javnost sednica VST	30
7.4.	Javnost podataka o izboru tužilaca	31
7.5.	Zaštita od neprimerenog uticaja	31
7.6.	Dostupnost i pretraživost informacija na internet stranici.....	32
7.7.	Drugi koraci kojima se unapređuje javnost rada	33
8.	Zaključci	33
9.	Preporuke.....	35
9.1.	Preporuke za unapređenje javnosti rada VSS.....	35
9.2.	Preporuke za unapređenje javnosti rada VST.....	36

1. Kontekst i ciljevi Izveštaja

Centar za pravosudna istraživanja (CEPRIS) objavio je 2022. godine prvi izveštaj o javnosti rada Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca¹. Taj izveštaj je obuhvatao period od aprila 2021. do februara 2022. godine. Kraj izveštajnog perioda se poklopio sa referendumom za promenu Ustava u delu koji se tiče položaja pravosuđa, koji je održan 16. januara 2022. godine. Nakon usvajanja Akta o promeni Ustava, koji je u Narodnoj skupštini proglašen 9. februara 2022. godine, stupile su na snagu promene najvišeg pravnog akta. Zatim su tadašnji sazivi Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca ušli u prelaznu fazu, čekajući usvajanje novih pravosudnih zakona, pre svega Zakona o Visokom savetu sudstva i Zakona o Visokom savetu tužilaštva, kojima je savetima trebalo da se omogući primena novih ustavnih nadležnosti.

Zakon o Visokom savetu sudstva i Zakon o Visokom savetu tužilaštva usvojeni su u januaru 2023. godine, a počeli su da se primenjuju u maju 2023. godine, konstituisanjem novih saziva Visokog saveta sudstva (VSS) i Visokog saveta tužilaštva (VST).²

Pravosudnim savetima su, u skladu sa promenama Ustava, poverena značajna nova ovlašćenja, među kojima su najvažniji izbor sudija i javnih tužilaca, bez uticaja zakonodavne i izvršne vlasti. Vlada Srbije i Narodna skupština su, izuzev uloge Narodne skupštine u izboru Vrhovnog javnog tužioca, isključeni iz postupka izbora i razrešenja nosilaca pravosudnih funkcija.

Upravo okolnost da se pravosudnim savetima, koji su dužni da obezbede i garantuju samostalnost tužilaštva i nezavisnost sudstva, poveravaju nove nadležnosti pojačala je i potrebu da javnost bude objektivno i pravovremeno informisana o njihovom radu.

Iako interesovanje javnosti, a naročito medija, za rad VSS i VST postepeno raste, ono je i dalje u ozbiljnoj nesrazmeri sa uticajem pravosudnih saveta na rad pravosuđa u celini. Cilj ovog izveštaja je da to interesovanje pobudi jer je javnost rada svih organa javne vlasti, pa i onih koji upravljaju tužilaštvom i sudstvom, neophodan kontrolni mehanizam na putu uspostavljanja vladavine prava.

Kao i prilikom objavljivanja prvog izveštaja, želimo da konstruktivnim zapažanjima i predlozima doprinesemo poboljšanju rada VSS i VST i utičemo na unapređenje njihove javnosti u postupanju, što bi doprinelo i povećanju poverenja stručne javnosti i građana u pravosuđe.

¹ Dostupno na <https://www.cepris.org/istrazivanja-i-analize/izvestaj-o-javnosti-rada-visokog-saveta-sudstva-i-drzavnog-veca-tuzilaca-april-2021-februar-2022-godine/>

² Državno veće tužilaca je promenom Ustava dobilo novi naziv – Visoki savet tužilaštva.

2. Metodologija prikupljanja i analize podataka

CEPRIS je analizirao podatke o radu VSS i VST koji su javno dostupni i koji obuhvataju period od konstituisanja aktuelnih saziva u maju 2023, zaključno sa decembrom 2024. godine. Reč je pre svega o informacijama dostupnim na internet prezentacijama VSS i VST, a koje proizilaze iz zakonskih i podzakonskih obaveza pravosudnih saveta o javnosti rada. CEPRIS je analizirao i podatke o javnosti koji nisu izričita obaveza saveta, ali kojima se čini dodatni iskorak ka građanima i kojima se olakšavaju razumevanje i pristup informacijama kojima raspolažu VSS i VST.

U ovom izveštaju su naročito posmatrani podaci o:

- ispunjenosti prethodno istaknutih preporuka;
- ispunjenosti obaveza o javnosti rada propisanih zakonskim i podzakonskim aktima;
- načinu na koji saveti izveštavaju o javnosti rada i objavljuju izveštaje;
- načinu održavanja i javnosti sednica;
- javnosti izbora sudija i tužilaca;
- dostupnosti i pretraživosti informacija na internet stranicama saveta;
- drugim dodatnim aktivnostima kojima se unapređuje javnost rada saveta.

3. Nove internet stranice pravosudnih saveta

Oba pravosudna saveta su 2024. godine uspostavila nove internet stranice. U prethodnom izveštaju je naglašeno da su ranije stranice bile zastarele i da je na njima bilo teško pronaći čak i osnovne podatke o radu saveta. Stoga treba pozdraviti to što su saveti preduzeli korake za otklanjanje nedostataka koji su bili prepreka ostvarivanju javnosti rada.

Međutim, nove internet stranice i dalje ne sadrže sve potrebne podatke, a podaci su loše i neujednačeno sistematizovani. Pojedini linkovi novih stranica su nefunkcionalni (prikazuju se kao greška) ili vode ka potpuno drugim dokumentima u odnosu na naslovljene.

Nove internet stranice su uspostavljene uz finansijsku podršku Evropske unije i Saveta Evrope, što je naznačeno u zaglavlju stranica. To pokazuje da saveti ne raspolažu adekvatnim budžetskim sredstvima za uspostavljanje osnovnog nivoa javnosti rada. Nove internet stranice treba održavati i unapređivati, pa bi budžeti pravosudnih saveta morali da budu dovoljni da omoguće savetima da te aktivnosti sprovedu samostalno, ne zaviseći od međunarodne donatorske pomoći.

4. Prethodno istaknute preporuke za unapređenje javnosti rada Visokog saveta sudstva

U prethodnom Izveštaju CEPRIS je istakao više preporuka koje se odnose na javnost rada Visokog saveta sudstva. Pre analize drugih i novih aspekata javnosti rada, smatramo da je uputno oceniti da li su prioritetne preporuke iz prethodnog izveštaja uvažene i, ako jesu, u kojoj meri je to učinjeno.

4.1. Objavljivanje podataka o svim članovima VSS i biografije svih članova. Delimično ispunjena preporuka.

Na internet prezentaciji VSS su dostupne biografije svih članova u aktuelnom sazivu, što ranije nije bio slučaj. Međutim, biografije su neujednačene, pa su u nekima istaknuta profesionalna dostignuća članova, dok se u drugima insistira na ličnoj i porodičnoj istoriji ili podacima koji nisu važni za postupanje saveta. CEPRIS smatra da biografije članova VSS treba da budu pre svega profesionalne biografije iz kojih se može zaključiti da je njihovo delovanje i pre izbora u VSS bilo usmereno na osnovnu ustavnu nadležnost Saveta – obezbeđivanje sudske nezavisnosti. Objavljivanje biografija svih članova *pro forma* nije dovoljno, iako to jeste neznatan pomak u odnosu na prethodni period.

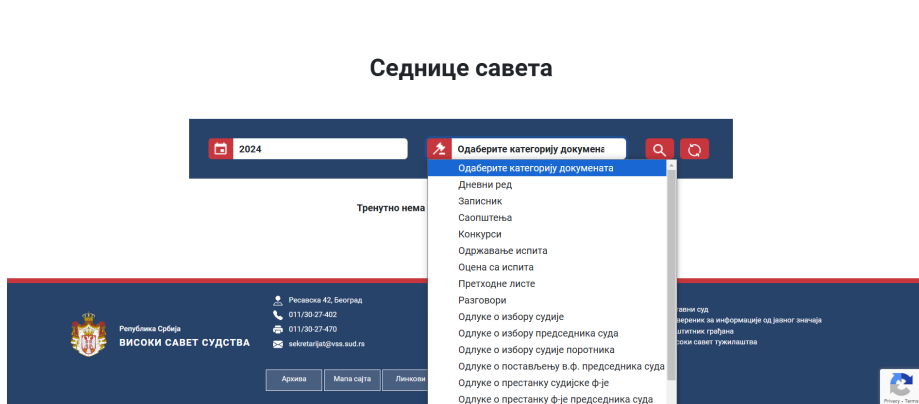
Pohvalno je to što je VSS na vidljivom mestu na internet prezentaciji objavio i sastav prethodna tri saziva Saveta. Takvo postupanje može biti početak dobre prakse jer javnosti omogućava uvid u sastav i rad organa od njegovog osnivanja, što doprinosi celovitom sagledavanju rada institucije. Podaci i biografije članova prethodnih saziva trebalo bi da budu, prema već istaknutim primedbama na aktuelne članove, ujednačene i relevantne u odnosu na posao koji su obavljali, a svi nekadašnji članovi (a ne samo neki) javnosti treba da budu predstavljeni i fotografijom.

4.2. Objavljivanje materijala o kojima su članovi Saveta odlučivali, uz zapisnike sa sednica. Neispunjena preporuka.

Nova internet prezentacija VSS znatno je unapređena u odnosu na raniju, što se pre svega odnosi na dostupnost podataka o održanim sednicama. Podaci su dostupni za period 2015–2024. godina i moguće ih je pretraživati po svakoj od tih godina. Takođe, za svaku godinu rada moguće je pretražiti i poseban padajući meni u kojem se može odabrati kategorija dokumenta koja se traži (ilustracija 1). Međutim, izuzev dnevnog reda, zapisnika i odluka koje donosi VSS, ostali dokumenti koji su bili predmet rasprave, odnosno materijali o kojima se odlučivalo ili koji su osnova za odlučivanje na sednici, ne mogu se pronaći u tom delu internet prezentacije (pre svega konkursi, održavanje ispita, ocene sa ispita, prethodne liste,

razgovori). Preporuka iz prethodnog izveštaja se odnosila upravo na taj segment i zbog toga je ocenjeno da je neispunjena.

Primera radi, ukoliko je na sednici Saveta jedan ili više kandidata izabrano na sudijsku funkciju, javnosti nisu dostupni konkurs na osnovu kojeg je ta odluka doneta, sastav izborne komisije koji je odlučivao o rangiranju kandidata, predlog rang liste kandidata, podaci o stručnosti i osposobljenosti kandidata, podaci o razgovoru sa kandidatom (snimak, transkript) i sl. Neophodno je da svi ti podaci budu dostupni u okviru podataka o održavanju sednice jer su na osnovu tih materijala članovi VSS doneli odluku koja je predstavljena javnosti. Iako se neki od tih podataka mogu pronaći u različitim delovima internet prezentacije, nije realistično očekivati da će te „rasute“ podatke pronaći ne samo građani već ni kandidati koji imaju pravo prigovora ili žalbe na pojedine odluke Saveta.

Илустрација 1. Подаци о документима са седнице VSS

4.3. Omogućavanje prisustva sednicama VSS i svim njegovim organima, u skladu sa zakonom. Delimično ispunjena preporuka.

Sednice VSS u celini, uključujući i sednice radnih tela, po pravilu su javne. Održavanje sednica VSS se najavljuje na internet prezentaciji, što nije slučaj sa sednicama radnih tela čiji je rad podjednako važan za javnost jer se na njima donose odluke od interesa za pravosuđe i javnost. Zainteresovana lica načelno mogu da izraze interesovanje za prisustvo sednici VSS, ali ne i za prisustvo radu radnih tela jer se njihove sednice ne najavljuju.

Međutim, ne postoji jasno i razumljivo uputstvo kako zainteresovana lica i predstavnici sredstava javnog informisanja mogu da se prijave za prisustvo sednici VSS, u skladu sa odredbama Poslovnika o radu. Bilo bi poželjno da u odeljku internet prezentacije „Javnost rada“ bude istaknuto da je prisustvo sednici jedan od načina ostvarivanja javnosti rada i da bude naznačena adresa elektronske pošte na koju zainteresovani mogu da se prijave Administrativnoj kancelariji za prisustvo i

roku u kojem ta prijava najkasnije može biti podneta (u odnosu na početak sednice). Takođe, bilo bi korisno da VSS uz te informacije objavi i primer prijave za prisustvo sednici, kao što je to učinio u slučaju zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, o čemu će kasnije biti reči. Zbog činjenice da je načelno moguće iskazati interesovanje za prisustvo najavljennoj sednici, ali da je to u praksi otežano zbog nedostatka informacija o načinu prijave i nemogućnosti prisustva radu radnih tela, ova preporuka se smatra delimično ispunjenom.

4.4. Zakonom o VSS i Poslovníkom o radu VSS treba omogućiti da podaci o odlučivanju VSS budu javni. Neispunjena preporuka.

Zakonom o VSS i Poslovníkom o radu VSS propisano je da su sednice javne i da se o sednicama vodi zapisnik. U zapisnik se, između ostalog, unose podaci o rezultatu glasanja³, a da je glasanje na sednici Saveta javan podatak vidimo i iz odredbe Poslovníka kojom se propisuje da će, kada je odluka Saveta doneta većinom glasova, u zapisnik se unosi i ime i prezime člana Saveta sa naznakom da li je glasao "za", "protiv" ili se uzdržao od glasanja.⁴ Zapisnik sa sednice, sa navedenim podacima, se objavljuje na stranici saveta.⁵ Jedini izuzetak od tog pravila su zapisnici sa sednica koje su delimično ili potpuno zatvorene za javnost, iz zakonom određenih razloga.

Uprkos tome, VSS je nastavio sa ranijom praksom zatamnjanja podataka o glasanju u zapisnicima sa sednica, što čini bez osnova. Praktično, reč je o primeni odredaba prethodnog Poslovníka, koji je u međuvremenu prestao da važi, a čije su zakonitost i ustavnost bile upitne. Prema ranijem rešenju, Savet je odlučivao glasanjem u nejavnom delu sednice, čak i ako je održana javna sednica. Odnosno, podaci o glasanju članova VSS su se smatrali nejavnim, odnosno nedostupnim javnosti.

Loša praksa zatamnjanja podataka o glasanju se nastavila, o čemu svedoči i primer iz ilustracije 2. Time je doveden u pitanje celokupan koncept javnosti rada VSS. Naime, članovi VSS na javnim sednicama moraju odlučivati javnim glasanjem⁶ i moraju biti u stanju da javno stanu iza sopstvenih odluka. Imajući na umu da loša praksa nije obustavljena čak i uprkos normativnim izmenama, ova preporuka se smatra neispunjenom.

³ Poslovník o radu VSS, čl. 27 st. 1.

⁴ Poslovník o radu VSS, čl. 27 st. 2.

⁵ Poslovník o radu VSS, čl. 28

⁶ Zakon o Visokom savetu sudstva, čl. 20, i Poslovník o radu VSS, čl. 23 st. 1.

Након разматрања целокупног материјала свих кандидата из поступка за избор судија за **Прекршајни суд у Београду** по наведеном јавном конкурс, **Комисија** **предлаже следеће кандидате:**

1. Наташа Панић – судијски помоћник у Прекршајном суду у Београду.

Прочитао је личну и радну биографију кандидата, мишљење седнице свих судија суда у коме је радио кандидат, оцену добијену у поступку вредновања рада, оцену са испита и оцену вредновања разговора.

Зорана Делибашић – председник Високог савета судства констатује да дискусије ни других предлога нема и ставља на гласање предлог да се **НАТАША ПАНИЋ** изабере за судију Прекршајног суда у Београду.

Констатује се да је Високи савет судства [REDACTED] донео

ОДЛУКУ

3

Илустрација 2. *Deo* zapisnika sa XIX redovne sednice VSS, održane 14. novembra 2024.

4.5. Zakonom o VSS i Poslovníkom o radu VSS treba omogućiti redovno snimanje sednica VSS i svih njegovih organa, prema modelu održavanja sednica skupštinskih odbora. Neispunjena preporuka.

Uprkos iznetoj preporuci, redovno snimanje sednica VSS i svih njegovih organa nije garantovano zakonom. Poslovníkom o radu VSS propisano je da se javnost rada Saveta ostvaruje održavanjem javnih sednica i njihovim audio-vizuelnim snimanjem, kao i objavljivanjem dnevnog reda sednice, zapisnika sa sednice i audio-vizuelnih snimaka sednica Saveta na internet stranici Saveta.⁷ Takođe je propisano da se audio-vizuelni snimak sednice Saveta postavlja na internet stranicu Saveta u roku do 24 časa od održavanja sednice.⁸ Prelaznim odredbama Poslovníka o radu VSS primena odredaba o audio-vizuelnom snimanju odgođena je za 1. septembar 2024. godine. Međutim, od tog datuma nije objavljen nijedan audio-vizuelni snimak niti je na sajtu određeno mesto gde će snimci biti objavljivani.

⁷ Poslovník o radu VSS, čl. 5.

⁸ Poslovník o radu VSS, čl. 29 st. 4.

Zbog činjenice da se preporuka ne sprovodi uprkos normativnim rešenjima koja omogućavaju snimanje sednica i zbog toga što se odredbe Poslovnika odnose samo na sednice VSS, a ne i na sve organe VSS, preporuka se smatra neispunjenom.

4.6. Otvaranje VSS za komunikaciju sa medijima i javnošću.

Neispunjena preporuka.

U posmatranom periodu, članovi i predsednica VSS se nisu obraćali javnosti ni u redovnim vremenskim intervalima ni u posebnim slučajevima za koje je javnost mogla biti naročito zainteresovana. U posmatranom periodu, predsednica Saveta Zorana Delibašić dala je intervju listu *Politika*.⁹ Osim toga, nije bilo njenih vidljivijih istupanja u javnosti.

Na internet prezentaciji Saveta nije jasno istaknuto sa kim mediji i javnost mogu da komuniciraju ukoliko imaju pitanja iz nadležnosti Saveta. Savet je u odeljku „Javnost rada“ informisao javnost da je usvojio Komunikacionu strategiju Saveta do 2020. godine.¹⁰ Uprkos tome što je rok za primenu te strategije istekao, linkovi koji vode ka dve poslednje komunikacione strategije (za period 2016–2018. i 2018–2020) nisu funkcionalni, odnosno vode ka drugim informacijama – o razgovorima sa kandidatima. Slično je i sa modelom mreže sudskih portparola u Srbiji koji se prilikom otvaranja prikazuje kao tehnička greška.

Budući da ne postoji strateška komunikacija sa javnošću, bilo pojedinih članova saveta, bilo posredstvom portparola, ova preporuka se smatra neispunjenom.

5. Prethodno istaknute preporuke za unapređenje javnosti rada Visokog saveta tužilaštva (ranije Državnog veća tužilaca)

5.1. Objavljivanje podataka o svim članovima VSS i biografije svih članova. Neispunjena preporuka.

U odeljku internet stranice VST „O Savetu“, podtemi „Članovi Saveta“, objavljena su imena članova tog organa, ali ne i njihove biografije, zbog čega se preporuka smatra neispunjenom.

VSS je objavio biografije svojih članova, te bi bilo poželjno da to učini i VST. Takođe, bilo bi poželjno da VST, na isti način na koji je to uradio VSS, objavi sastav

⁹ <https://www.politika.rs/scc/clanak/557205/visoki-savet-sudstva-intervju-delibasic>

¹⁰ <https://vss.sud.rs/komunikaciona-strategija-visokog-saveta-sudstva>

prethodnih saziva DVT, čime se otvara prostor za institucionalno pamćenje u okviru novih internet stranica Saveta. To je naročito važno za VST jer je promenjen naziv tog pravosudnog organa, a postoji ustavni i zakonski kontinuitet u nadležnostima i radu DVT i VST.

5.2. Zapisnike sa sednica VST treba objaviti u pretraživom formatu. Neispunjena preporuka.

Zapisnici sa sednica VST i dalje se objavljuju u formi skeniranog dokumenta, nisu u pretraživom formatu, te se ova preporuka smatra neispunjenom.

5.3. Uz zapisnike treba objavljivati i materijale o kojima su članovi Saveta odlučivali. Neispunjena preporuka.

Nova internet stranica VST je, kao i u slučaju VSS, unapređena u odnosu na prethodni period. Podatke o sednicama je lakše pronaći i pretraživati prema dostupnim kategorijama. Čitalac ima pristup svim zapisnicima u periodu 2016–2024. godina, te ih može pretraživati po svakoj od tih godina i vrsti sednice (redovna, vanredna). Međutim, zapisnike sa sednica u posmatranom periodu ne prate materijali o kojima su članovi Saveta odlučivali ili koje su razmatrali na sednici. VST objavljuje dnevni red sednice, donete odluke, zapisnik sa sednica, kao i razloge za održavanje sednice elektronskim ili telefonskim putem (ukoliko je održana takva sednica). Ova preporuka se smatra neispunjenom jer se drugi materijali o kojima se odlučuje ne objavljuju sa dnevnim redom sednice, iako se ti materijali obavezno dostavljaju članovima VST pri zakazivanju sednice.¹¹

5.4. Treba objaviti podatke o održanim telefonskim i elektronskim sednicama VST u posmatranom periodu i zapisnike sa tih sednica. Delimično ispunjena preporuka.

Objavljeni podaci omogućavaju uvid u broj održanih sednica telefonskim i elektronskim putem, pa čak i razlozima za održavanje takve sednice. Novi saziv VST je 2023. godine održao jednu telefonsku i četiri elektronske sednice i ni za jednu od tih sednica nisu objavljeni zapisnici o radu. Tokom 2024. godine, održano je 11 telefonskih i čak 21 elektronska sednica (ukupno 32), za koje je dostupna samo trećina zapisnika (ukupno 10). Imajući na umu da su zapisnici sa telefonskih i

¹¹ Poslovnik o radu VST, čl. 26 st. 4.

elektronskih sednica dostupni za neke sednice¹², ali ne i za većinu takvih sednica, preporuka se smatra delimično ispunjenom.

5.5. Zainteresovanim licima treba omogućiti prisustvo sednicama VST i svim njegovim organima, u skladu sa Zakonom i Poslovníkom. Delimično ispunjena preporuka.

Poslovníkom o radu VST propisano je da je rad Saveta javan. Međutim, zainteresovana lica mogu da prisustvuju samo sednici VST koja se fizički (uživo) održava u prostorijama VST. Prema Poslovníku, sednici mogu da prisustvuju zainteresovana lica i predstavnici sredstava javnog informisanja koji se Administrativnoj kancelariji prijave najkasnije 24 časa pre početka sednice, do broja raspoloživih mesta, a prema redosledu prijavljivanja.¹³

Dobro je što se VST opredelio da detaljnije reguliše način prisustva sednici, pa je Poslovníkom odredio i rok i način prijave (što VSS nije učinio). Međutim, kao što je više puta naglašeno, javnost rada Saveta obuhvata i rad svih organa VST, a ne samo sednice VST. Kako zainteresovana lica nemaju pristup svim organima VST čiji je rad javan, preporuka se smatra delimično ispunjenom.

5.6. Imajući u vidu nova ustavna ovlašćenja tužilačkog saveta, Zakonom i Poslovníkom treba omogućiti redovno snimanje sednica VST i svih njegovih organa, prema modelu održavanja sednica skupštinskih odbora. Delimično ispunjena preporuka.

Zakonom o Visokom savetu tužilaštva propisano je da Savet redovno obaveštava javnost o svom radu na način uređen Poslovníkom o radu Saveta. Odnosno, Zakonom nisu propisani snimanje i objavljivanje sednica VST i svih njegovih organa, što je bila osnovna preporuka.

Poslovníkom o radu VST, kome je prepušteno uređenje ovog pitanja, propisano je da su sednice Saveta javne. Javnost sednice se obezbeđuje blagovremenim obaveštavanjem javnosti o održavanju sednice, mogućnošću prisustvovanja zainteresovanih lica i uspostavljanjem tehničkih mogućnosti za prenos te čuvanjem i objavljivanjem slike i zvuka na daljinu. Praćenje sednica Saveta u realnom vremenu, kao i nakon njihovog održavanja, omogućava se tehničkim sredstvima za prenos slike i zvuka.¹⁴ Pohvalno je to što se VST obavezao da će omogućiti praćenje sednica u

¹² Zapisnici sa pojedinih elektronskih sednica ne sadrže elektronska izjašnjenja svih učesnika elektronske sednice.

¹³ Poslovník o radu VST, čl. 25 st. 4.

¹⁴ Poslovník o radu VSS, čl. 25.

realnom vremenu, a ne da će samo naknadno objavljivati snimak sednice. Praćenje sednica u realnom vremenu je posebno važno za javne tužioce o čijim statusnim pitanjima se često raspravlja na sednicama. Na taj način javni tužioci mogu da budu blagovremeno informisani o odlukama koje ih se direktno tiču. Takođe, uspostavljanje obaveze prenosa u realnom vremenu predstavlja potpunu supstituciju fizičkog prisustva sednicama za druga zainteresovana lica, što rasterećuje Administrativnu kancelariju, koja inače treba da prima zahteve i odobrava prisustvo sednicama. Osim toga, time se otklanja i problem nedostatka prostora za prisustvo zainteresovanih lica, koji se ranije često javljao jer VST ne raspolaže dovoljno prostranim prostorijama za prisustvo više od nekoliko zainteresovanih lica. Prenos sednica uživo olakšava posao i medijima, makar praćenje sadržaja sednice, jer kvalitet slike i dalje nije dovoljno dobar da bi se mogao medijski koristiti (na način na koji je to moguće sa prenosom sednica skupštinskih odbora).

VST je na naslovnoj strani svoje internet stranice izdvojio odeljak „Uživo“, u okviru koga se lako mogu pronaći sve objavljene sednice iz 2023. i 2024. godine, od stupanja na snagu rešenja o snimanju i objavljivanju sednica (ilustracija 3).

Илустрација 3. *Пренос седница VST užиво, видљив у горњем десном углу*

Iako je sve navedeno značajan napredak u odnosu na prethodni period u kome nije bilo prenosa sednica VST (tada DVT), smatramo da je preporuka delimično ispunjena jer obaveza audio-vizuelnih prenosa sednica nije propisana Zakonom¹⁵ i zato što se prenose samo sednice VST, a ne i njegovih radnih tela, čiji je rad takođe javan¹⁶ a često i od presudne važnosti za odluku koja će biti doneta na sednici VST.

¹⁵ Poslovnik o radu VST može se promeniti mnogo lakše nego zakon i u postupku koji ne uključuje javnost.

¹⁶ Izuzev sednica Komisije za odlučivanje o prigovoru protiv obaveznog uputstva za rad i postupanje u pojedinom predmetu, prigovoru protiv rešenja o supstituciji i prigovoru protiv rešenja o devoluciji koje su zatvorene za javnost.

5.7. Savet i svi članovi Saveta treba da se otvore za komunikaciju sa medijima i javnošću. Delimično ispunjena preporuka.

Poslovnikom o radu VST propisano je da Savet ostvaruje odnose sa javnošću posredstvom portparola ili člana Saveta određenog za odnose sa javnošću.¹⁷ U Informatoru o radu, u odeljku internet stranice „Javnost rada”, nisu istaknuta imena i kontakti tih osoba. Uprkos odredbi Poslovnika, predstavnici sredstava javnog informisanja nisu u mogućnosti da kontaktiraju sa jednim ili više članova VST koji bi odgovarali na upite iz nadležnosti VST.

U posmatranom periodu predsednik Branko Stamenković se najčešće pojavljivao u javnosti kao predstavnik VST, iako je 2023. godine nastupao prvenstveno kao javni tužilac za visokotehnoški kriminal, a tek u drugom redu kao predsednik VST. Tek krajem 2024. godine Stamenković je istupio prvenstveno kao predsednik Saveta, obraćajući se javnosti saopštenjem u kome navodi da se nastavljaju pokušaji spoljašnjeg neprimerenog uticaja na rad VST iznošenjem u javnost proizvoljnih ili netačnih informacija o njegovom radu, koji poprimaju oblik negativne kampanje protiv tog samostalnog državnog organa.¹⁸ U istom saopštenju, koje je bilo odgovor na zamerke na rad VST koje je javno izneo glavni javni tužilac Višeg javnog tužilaštva u Beogradu Nenad Stefanović, Stamenković je u ime Saveta pozvao sve javne tužioce da se u slučaju neprimerenog uticaja u skladu sa zakonom obrate Savetu radi pokretanja postupka zaštite od neprimerenog uticaja. Taj poziv je bio među prvim otvorenim pozivima za prijavu neprimerenog uticaja na javne tužioce, ali je izostalo njegovo objavljivanje na vidljivom mestu na internet stranici Saveta.

Izuzev Stamenkovića, u posmatranom periodu su bili istaknuti i brojni nastupi izbornog člana VST Predraga Milovanovića. Međutim, Milovanović je, slično kao i Stamenković 2023. godine, istupao prvenstveno kao javni tužilac, govoreći o stanju u javnom tužilaštvu u svoje ime i u ime strukovnog udruženja kome pripada. Milovanović je u nekim slučajevima bio predstavljen i/ili najavljen i kao član VST, ali je to njegovo svojstvo uglavnom bilo sekundarno, te se njegovi nastupi u medijima ne mogu svrstati u aktivnosti Saveta. To su pre svega bila individualna istupanja člana Saveta koja su tek posredno imala pozitivni efekat na javnost rada VST.

Imajući u vidu da je komunikacija sa medijima u odnosu na prethodni period unapređena, ali da nisu određene osobe za kontakt sa sredstvima javnog informisanja i da je ono i dalje na nivou individualne aktivnosti manjeg broja članova VST, a ne strateške aktivnosti Saveta i aktivnosti svih članova Saveta, smatramo da je preporuka delimično ispunjena.

¹⁷ Poslovnik o radu VST, čl. 7 st. 4.

¹⁸ <https://n1.info.rs/vesti/predsednik-visokog-saveta-tuzilastva-branko-stamenkovic-o-navodima-nenada-stefanovica/>

6. Javnost rada Visokog saveta sudstva

6.1. Javnost rada u Zakonu o Visokom savetu sudstva i Poslovniku o radu VSS

Usvajanjem Zakona o Visokom savetu sudstva i Poslovnika o radu VSS propisi o javnosti rada VSS su unapređeni u odnosu na prethodni period. Obaveštavanje javnosti o radu Saveta¹⁹ spada u osnovne nadležnosti Saveta propisane Zakonom. Zakonodavac je odlučio da javnost rada ne bude sporedna ili fakultativna aktivnost Saveta već deo njegovih nadležnosti, u istom redu sa izborom, razrešenjem ili odlučivanjem u disciplinskom postupku.

Osim što je obaveštavanje javnosti nadležnost Saveta, javnost je posebno propisana i kao *način rada* Saveta. Smatramo da je važno razlikovati ta dva različita aspekta javnosti – javnost kao način rada i javnost kao obavezan ishod rada Saveta. Sednice Saveta su javne²⁰, a Savet može da odluči da sednica bude zatvorena za javnost, u skladu sa Ustavom, zakonom i aktom Saveta. Zakonom je, kao što je već istaknuto, propisano da Savet donosi odluku javnim glasanjem.²¹

Zakonom je propisano i da se Poslovnik o radu Saveta, drugi opšti akti Saveta, odluka o izboru ili prestanku funkcije sudije ili predsednika suda, odluka o izboru predsednika i potpredsednika Saveta, odluka kojom se konstatuje izbor člana Saveta iz reda sudija, odluka o prestanku funkcije člana Saveta i druge odluke Saveta određene zakonom objavljuju u *Službenom glasniku Republike Srbije* i na internet stranici Saveta.²² Pozitivno je to što je propisano da se akti objavljuju i na internet stranici jer se od zainteresovanih lica i medija ne može očekivati da pretražuju pravne baze i na taj način ostvaruju uvid u donete odluke.

Javnost rada kao princip rada Saveta ojačan je zakonskom odredbom da Savet donosi godišnji izveštaj o radu koji se objavljuje na internet stranici Saveta i da Savet redovno obaveštava javnost o svom radu na način uređen Poslovníkom o radu Saveta.²³

I odredbe Poslovnika o radu VSS su unapređene u odnosu na prethodna rešenja. Već je bilo reči o tome da je Poslovníkom propisana obaveza audio-vizuelnog snimanja i objavljivanja sednica te da su detaljnije regulisane mogućnost prisustva sednicama i prijava zainteresovanih lica sednicama. Osim toga,

¹⁹ Zakon o VSS, čl. 27 st. 1 tač. 17.

²⁰ Zakon o VSS, čl. 18 st. 1.

²¹ Zakon o VSS, čl. 20 st. 3.

²² Zakon o VSS, čl. 22.

²³ Zakon o VSS, čl. 23.

Poslovníkom su detaljno propisani načini na koje Savet objektivno i blagovremeno obavještava javnost o svom radu:

- održavanjem javnih sednica i njihovim audio-vizuelnim snimanjem;
- objavljivanjem na internet stranici Saveta dnevnog reda sednice, zapisnika sa sednice i audio-vizuelnih snimaka sednica Saveta;
- objavljivanjem akata i odluka Saveta u *Službenom glasniku Republike Srbije* i na internet stranici Saveta, u skladu sa zakonom;
- objavljivanjem drugih akata Saveta i radnih tela Saveta na internet stranici Saveta, ukoliko to nije u suprotnosti sa zakonom;
- objavljivanjem rasporeda i kalendara aktivnosti na internet stranici Saveta;
- objavljivanjem Informatora o radu, u skladu sa zakonom;
- redovnim ažuriranjem internet stranice Saveta;
- objavljivanjem trogodišnjeg programa i godišnjih planova rada Saveta na internet stranici Saveta;
- objavljivanjem godišnjeg izveštaja o radu Saveta i godišnjih izveštaja o radu radnih tela Saveta na internet stranici Saveta;
- davanjem saopštenja sredstvima javnog informisanja (saopštenja za javnost);
- održavanjem konferencija za novinare;
- objavljivanjem drugih informacija o aktivnostima i radu Saveta na internet stranici Saveta.

Poslovníkom je propisano da predsednik Saveta, odnosno drugi član Saveta ili drugo lice koje predsednik Saveta odredi, saziva konferenciju za novinare povodom godišnjeg izveštaja o radu Saveta i u drugim slučajevima koji su od interesa za javnost.

Iako je lista aktivnosti iscrpna, Savet neke od tih aktivnosti ne sprovodi. Uglavnom se ne sprovode aktivnosti koje bi omogućile bliži i direktan kontakt VSS i javnosti, poput objavljivanja audio-video snimaka sa sednica. Sličan je slučaj i sa održavanjem konferencija za novinare. U posmatranom periodu VSS nije održavao konferencije za novinare, čak ni nakon konstituisanja Saveta u maju 2023, ali ni u drugim slučajevima od interesa za javnost. Stoga su planovi i rezultati Saveta široj javnosti, koja se pretežno informiše putem medija, ostali nepoznanica.

6.2. Planovi i izveštaji o radu VSS

6.2.1. Trogodišnji program rada i godišnji plan rada

Poslovníkom o radu VSS je propisano da Savet donosi trogodišnji program rada, a da na osnovu tog programa rada donosi godišnje planove rada i prati njihovo izvršenje. Svi ti programi i planovi se objavljuju na internet stranici Saveta.²⁴

U trenutku objavljivanja ovog izveštaja, aktuelni saziv VSS nije objavio novi trogodišnji program rada, ali ni godišnje planove rada na osnovu kojih bi Savet trebalo da donosi godišnje izveštaje. Strateški plan koji je usvojio prethodni saziv VSS za period 2022–2025. godine može se pronaći u Strateškim dokumentima (odeljak „Akti Saveta“). Međutim, godišnji izveštaji, ali ni sadržaj internet stranica, ne odgovaraju na strateške prioritete postavljene tom strategijom, među kojima se nalaze i Strateški cilj 4 – Transparentno sudstvo i Poboljšana vidljivost i transparentnost rada Saveta kao deo Strateškog cilja 5 – Funkcionalan Visoki savet sudstva (ilustracija 4).

IV Стратешки приоритети	Стратешки приоритет 5: Функционалан Високи савет судства							
<ol style="list-style-type: none">1. Независно и самостално судство2. Стручно, одговорно и ефикасно судство3. Унапређен статус судија и запослених у судству4. Транспарентно судство5. Функционалан Високи савет судства	<p>Функционалност Савета директно зависи од сталног унапређења знања и вештина чланова Савета, као и одговарајућег броја и стручности запослених у Канцеларији. За њихов рад неопходно је обезбедити одговарајуће просторно-техничке и друге услове.</p> <table border="1"><tr><td style="text-align: center;">СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5</td></tr><tr><td>Јачање функционалности Савета стручним усавршавањем како изборних чланова, тако и запослених у Канцеларији, успостављањем материјалних и финансијских услова рада и побољшањем видљивости и транспарентности</td></tr><tr><td style="text-align: center;">ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ</td></tr><tr><td>1. Унапређена знања и вештине чланова Савета</td></tr><tr><td>2. Појачани административни капацитети Канцеларије</td></tr><tr><td>3. Обезбеђени просторно-технички услови за рад Савета</td></tr><tr><td>4. Побољшана видљивост и транспарентност рада Савета</td></tr></table>	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5	Јачање функционалности Савета стручним усавршавањем како изборних чланова, тако и запослених у Канцеларији, успостављањем материјалних и финансијских услова рада и побољшањем видљивости и транспарентности	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	1. Унапређена знања и вештине чланова Савета	2. Појачани административни капацитети Канцеларије	3. Обезбеђени просторно-технички услови за рад Савета	4. Побољшана видљивост и транспарентност рада Савета
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5								
Јачање функционалности Савета стручним усавршавањем како изборних чланова, тако и запослених у Канцеларији, успостављањем материјалних и финансијских услова рада и побољшањем видљивости и транспарентности								
ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ								
1. Унапређена знања и вештине чланова Савета								
2. Појачани административни капацитети Канцеларије								
3. Обезбеђени просторно-технички услови за рад Савета								
4. Побољшана видљивост и транспарентност рада Савета								

Илустрација 4. *Стратешки приоритети VSS 2022–2025.*

Имајући на уму те околности, може се рећи да је нови saziv Saveta propustio da izveštava o postojećim strateškim prioritetima i da na vreme usvoji nova strateška dokumenta.

6.2.2. Godišnji izveštaj i izveštaji radnih tela

Zakonom o VSS propisano je da Savet donosi godišnji izveštaj o radu koji se objavljuje na internet stranici Saveta, dok je Poslovníkom propisano da se, uz taj izveštaj, objavljuju i godišnji (ali i drugi periodični) izveštaji radnih tela – bilo da su to radna tela propisana zakonom ili druga tela koja je formirao Savet.²⁵

²⁴ Poslovníkom o radu VSS, čl. 32.

²⁵ Poslovníkom o radu VSS, čl. 5 st. 2 alineja 9.

Uz godišnji izveštaj o radu Saveta, ovaj organ bi morao da objavi i izveštaje o radu radnih tela:

- Komisije za vrednovanje rada sudije i predsednika suda,
- Izborne komisije,
- Komisije za praćenje pravilne raspodele predmeta,
- Budžetske komisije,
- Etičkog odbora i
- disciplinskih organa.

Prema Poslovniku, Savet donosi izveštaj o radu za prethodnu godinu najkasnije do 1. marta tekuće godine. Taj izveštaj sadrži informacije o radu Saveta, informacije o radu radnih tela Saveta i zaključak o ispunjenosti godišnjeg plana rada i stepenu ostvarenosti aktivnosti iz dokumenata javnih politika čiji je nosilac Savet. Izveštaj o radu za prethodnu godinu Savet dostavlja Narodnoj skupštini radi informisanja najkasnije do 15. marta tekuće godine i istovremeno ga objavljuje na internet stranici Saveta.²⁶

U trenutku objavljivanja ovog izveštaja, objavljeni su godišnji izveštaji o radu VSS od 2009. do 2023. godine i takva praksa je u skladu sa zakonom. Ti izveštaji se mogu lako pronaći već na naslovnoj stranici internet stranica (odeljak „Izveštaj“), ali i u odeljku „Javnost“, podtemi „Izveštaj“.

Međutim, sadržinski posmatrano, Izveštaj o radu VSS za 2023. godinu²⁷ bliži je Informatoru o radu VSS koji se već objavljuje po drugom osnovu i sadrži podatke o organu javne vlasti, njegovim nadležnostima, organizaciji, poslovanju i finansijama. Godišnji izveštaj ne pruža kvalitativno nove podatke o radu VSS u odnosu na Informator, a posebno ne one koji se odnose na ispunjavanje prethodno postavljenih strateških ciljeva. Dakle, VSS ubuduće treba da donosi izveštaje koji nisu isključivo tehničko-informativnog i statističkog karaktera jer tu funkciju već vrši Informator o radu.

Takođe, na internet prezentaciji nisu podjednako dobro sistematizovani izveštaji radnih tela VSS. Primera radi, izveštaj disciplinskog tužioca i disciplinske komisije dostupan je u odeljku „Disciplinski organi“, a ne u odeljku „Izveštaj“. Taj izveštaj, kao i izveštaji drugih organa VSS, trebalo bi da budu dostupni na jednom mestu na kome ih je lako pronaći. To bi mogao biti odeljak na naslovnoj strani „Izveštaj“ koji bi trebalo da bude definisan u množini („Izveštaji“) jer je VSS dužan, u skladu sa Poslovníkom i Zakonom, da objavljuje više izveštaja.

²⁶ Poslovník o radu VSS, čl. 33.

²⁷ Isti zaključak se odnosi i na ranije godine, ali se ovde bavimo izveštajem za 2023. godinu kao prvim izveštajem koji je donet u skladu sa novom ulogom i nadležnostima VSS.

Dok su godišnji izveštaji VSS dostupni u skladu sa zakonom, poslednji objavljeni izveštaji disciplinskih organa (disciplinskog tužioca i disciplinske komisije) jesu izveštaji iz 2022. godine. Ni druga radna tela nemaju objavljen izveštaj za 2023. godinu na internet stranici, iako su formirana i/ili postupala tokom te godine. VSS treba bez odlaganja, u skladu sa Zakonom, da objavi izveštaje svih radnih tela saveta. Takođe, u odeljku internet stranice „Radna tela“ treba da objavi sastav radnih tela iz čl. 19 Zakona o VSS. Trenutna lista predstavljenih radnih tela ne obuhvata Komisiju za praćenje pravilne raspodele predmeta i Budžetsku komisiju, iako te dve komisije spadaju u krug radnih tela, u skladu sa Zakonom.

Takođe, radi postupanja u skladu sa Zakonom i Poslovníkom, VSS treba da objavi sve usvojene izveštaje radnih tela i da za njih predvidi mesto za objavu, kao što je to učinjeno i sa godišnjim izveštajima o radu VSS.

U poslednjem objavljenom godišnjem izveštaju o radu VSS za 2023. godinu, u odeljku o javnosti rada predstavljene su izuzetno skromne informacije (ilustracija 4).

5. ЈАВНОСТ РАДА

Савет истинито, објективно и благовремено обавештава јавност о свом раду, на начин уређен Пословником о раду Савета:

- Путем интернет странице Високог савета судства, редовно се објављују дневни ред седница и записници са седница; одлуке Савета; акти Савета; распоред и календар активности; саопштења за јавност;
- Информатор о раду;
- Годишњи извештај о раду Савета и годишњи извештај о раду радних тела Савета;
- Саопштења средствима јавног информисања, и сл.
- Одлуке и акте Савет објављује и у „Службеном гласнику Републике Србије“;

У 2023. години на интернет страници Савета објављено је:

- **121** саопштење (саопштења за јавност у вези актуелних догађаја, обавештења у вези полагања испита и разговора са кандидатима за судије ...);
- **525** одлука (281 одлука о избору судија на судијску функцију, 143 одлуке о престанку судијске функције, 8 одлука о престанку функције судије поротника, 1 одлука о избору председника суда, 50 одлука о постављењу вршиоца функције председника суда, 42 одлуке о престанку функције председника суда)

Илустрација 4. *Јавност рада у извештају о раду Високог савета судства за 2023. годину*

Из извештаја видимо да VSS сматра да се објављивањем саопштења (међу којима су најбројнија техничка саопштења о полагањима испита и разговорима са кандидатима) и објављивањем одлука Савета исцрпљују надлежности које се тичу јавности рада.

Из извештаја видно изостaju информације о свим другим начинима остваривања јавности, укључујући и информацију зашто неки од начина остваривања јавности нису коришћени (recимо, конференције за новинаре или објављивање audio-video преноса седница). Недостaju информације о броју захтева за присуство седницама који су поднети Савету 2023. године, о одлукaма о тим захтевима и о броју особа које су присуствовале седницама Савета у својству јавности.

U Izveštaju o radu za 2023. godinu nedovoljno jasno su navedeni podaci o broju zahteva za pristup informacijama od javnog značaja i izjavljenim žalbama, odnosno podnetim tužbama zbog nepostupanja po zahtevima. VSS tabelarno navodi da je podneto ukupno 76 zahteva i da je 75 zahteva delimično ili potpuno usvojeno, ali i da se tokom izveštajne godine vodilo 13 žalbenih postupaka zbog odbijanja, odnosno nepostupanja po zahtevima za pristup informacijama.²⁸ Iz izveštaja nije jasno u kakvoj su korelaciji zahtevi i žalbe jer način na koji su predstavljeni u izveštaju nije adekvatan (primera radi, ako je 75 od 76 zahteva delimično ili potpuno usvojeno; nije jasno kako se 13 žalbenih postupaka vodi zbog nepostupanja organa; da li je deo predmeta iz 2022. godine i sl.).

6.3. Javnost sednica VSS

Javnost sednica ovde posmatramo pre svega u kontekstu načina održavanja sednica – da li je u pitanju sednica u prostorijama VSS ili elektronska sednica koja je izuzetno dozvoljena Poslovníkom o radu, onda kada odluke na dnevnom redu ne iziskuju raspravu. VSS je 2023. godine održao 20 sednica u prostorijama VSS i šest telefonskih sednica²⁹, te su zainteresovana lica mogla da prisustvuju većini sednica održanih te godine. Naglašavamo da se broj održanih sednica tokom 2023. godine u Izveštaju o radu ne poklapa sa podacima o sednicama u odeljku „Sednice Saveta“. U ovom odeljku nedostaju podaci o održanim vanrednim sednicama, dnevni red i odluke donete na tim sednicama.

Tokom 2024. godine održane su 23 sednice u prostorijama, a značajno je povećan broj sednica održanih elektronskim putem – čak 11. Obe godine oko trećine svih održanih sednica održano je telefonskim ili elektronskim putem i njima zainteresovana lica nisu mogla da prisustvuju. Te sednice su bile faktički zatvorene za javnost (ilustracija 5).

	Sednice u prostorijama VSS	Telefonske sednice	Elektronske sednice	Ukupno	Udeo telefonskih i elektronskih sednica
2023. (od maja) ³⁰	20	6	/	26	23 %
2024. ³¹	23	/	11	34	32 %

Ilustracija 5. Procenat održanih telefonskih i elektronskih sednica VSS 2023. i 2024.

²⁸ Izveštaj o radu VSS za 2023. godinu, str. 31.

²⁹ Poslovníkom o radu VSS koji je bio na snazi do sredine decembra 2023. godine bilo je dopušteno održavanje telefonskih sednica.

³⁰ Podaci iz Izveštaja o radu VSS za 2023. godinu, str. 4-5

³¹ Podaci o broju održanih sednica iz odeljka “Sednice Saveta”, jer nije usvojen i objavljen izveštaj o radu za 2024. godinu

Trend povećanja broja sednica održanih elektronskim putem treba umanjiti jer se njihovim povećanjem uskraćuje javnost rada Saveta.

6.4. Javnost podataka o izboru sudija

Kada je reč o izboru sudija i predsednika sudova, odluke sa sednica VSS i podaci iz Izveštaja o radu pružaju dovoljno informacija o izabranim sudijama u posmatranom periodu. Dostupni su podaci o ukupnom broju izabranih sudija, konkursima na kojima su oni izabrani i odluke o izboru svakog sudije.

Međutim, i dalje nije otklonjen ključni problem – da su odluke o izboru sudija, ako se izuzmu podaci iz biografija, generičke i gotovo identične za sve kandidate. U odlukama se navodi da su kandidati koji se biraju stručni i osposobljeni ili da „ispunjavaju sve uslove za izbor“. I podaci o sprovedenim razgovorima su identični u odlukama, pa svi kandidati „ispunjavaju kriterijume u pogledu veština komunikacije, spremnosti za obavljanje sudijske funkcije i profesionalnog integriteta.“ Imajući na umu da VSS gotovo na svakom konkursu odlučuje o izboru između više kandidata, neophodno je da se odluka o izboru kandidata obrazloži tako što će se izabrani kandidat istaći u odnosu na ostale kandidate, ali i tako što će se omogućiti međusobno razlikovanje kandidata. Na osnovu odluka koje je u posmatranom periodu donosio VSS teško je zaključiti zbog čega je određeni kandidat izabran a drugi nije, što ima presudnu važnost za poverenje javnosti u pravičnost postupka izbora.

Takođe, VSS na internet stranici, ali ni u Izveštaju o radu ne iznosi podatke o broju postupaka koji su pred Ustavnim sudom vođeni po žalbama kandidata na odluke o izboru. Takvi podaci, uključujući i odluke Ustavnog suda po izjavljenim žalbama, dali bi važne uvide o adekvatnosti pomenutih obrazloženja. VSS ne samo da ne izveštava o odlukama Ustavnog suda već se u Izveštaju o radu za 2023. godine vrednosno negativno odnosi prema zakonskoj mogućnosti podnošenja žalbe Ustavnom sudu tako što navodi da ta mogućnost „prolongira stupanje na funkciju izabranih sudija“.³²

6.5. Zaštita od neprimerenog uticaja

Zakonom o Visokom savetu sudstva propisano je da Savet, radi zaštite od neprimerenog uticaja na vršenje sudijske funkcije, imenuje člana Saveta iz reda sudija za postupanje u slučaju neprimerenog uticaja na rad sudije i suda.³³ Uspostavljanje mehanizama za zaštitu nosilaca pravosudnih funkcija od

³² Izveštaj o radu VSS, str. 7.

³³ Zakon o VSS, čl. 19 st. 2.

непримереног утицаја, а нарочито политичког утицаја, била је идеја водилја уставних промена у области правосудја.

У Извештају о раду ВСС за 2023. годину³⁴ Савет наводи да је именовао члана за поступање у случају непримереног утицаја на рад судије и суда, али не наводи чак ни име именованог судије (илустрација 6).

■ Одлуке о непримереном утицају на рад судије и суда

Законом о Високом савету судства („Сл. гласник РС“ бр.10/23), прописана је и надлежност да Савет одлучује о постојању непримереног утицаја на рад судије и суда и мери за спречавање непримереног утицаја, док је Законом о судијама, прописано право судије на подношење захтева за заштиту од непримереног утицаја Високом савету судства.

Савет је именовао члана Савета из реда судија за поступање у случају непримереног утицаја на рад судије и суда и донео Правилник о заштити судије и суда од непримереног утицаја („Сл. гласник РС“ бр.110/23) од 8. децембра 2023. године.

У току 2023. године, Савету је поднето седам захтева судија за заштиту од непримереног утицаја, који су достављени надлежном судији, у два предмета донета је одлука о обустави поступка, а за осталих пет поступак је у току.

Илустрација 6. *Podaci o imenovanju člana Saveta za zaštitu od neprimerenog uticaja iz Izveštaja o radu*

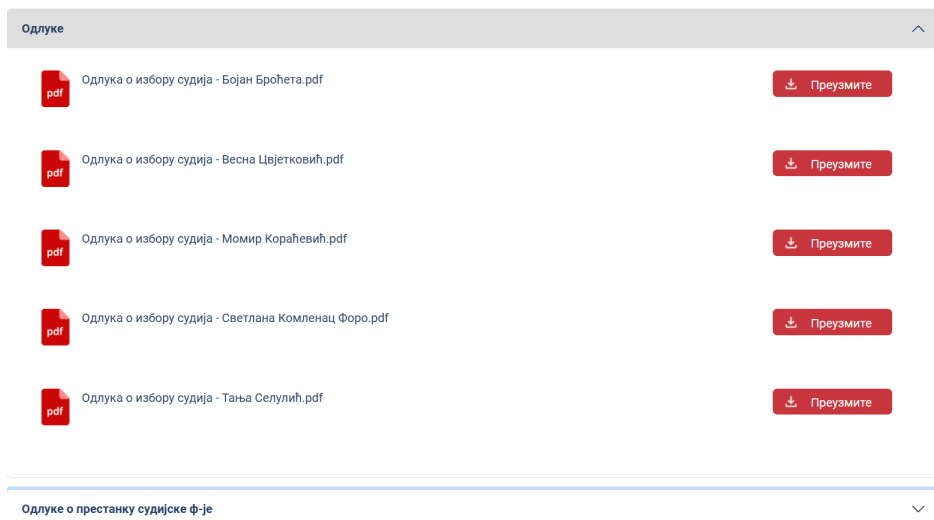
У Извештају о раду недостaje и информација о томе на којој седници је дошло именованја, па је до имена поступајућег судије за заштиту од непримереног утицаја могуће доћи једино ручном преtragом докумената са сваке одржане седнице током 2023. године. Међутим, ни то није довољно јер у оквиру докумената са седнице на којој је именован судија за члана за поступање у случају непримереног утицаја на рад судије и суда (5. редовна седница ВСС одржана 15. јуна 2023. године) међу усвојеним одлукaма нема одлуке о именованју судије за члана за поступање у случају непримереног утицаја на рад судије и суда, иако је та тачка увршчена у дневни ред те седнице (илустрација 7).

Пета редовна седница Високог савета судства од 15.06.2023. године

Категорије докумената

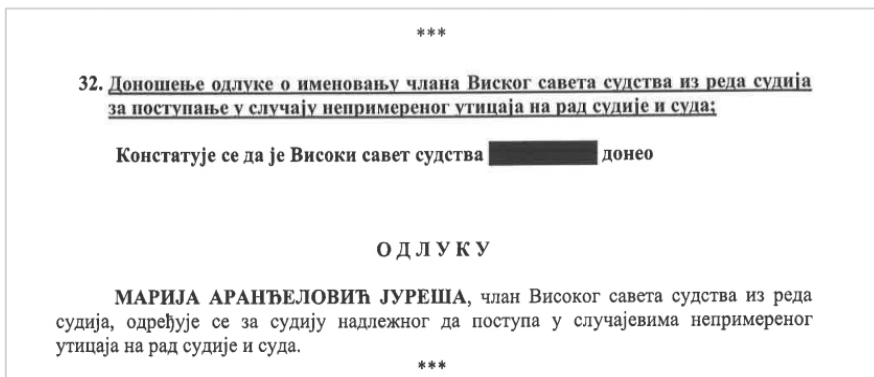
- Дневни ред
- Записник
- Одлуке о избору судије

³⁴ Извештај о раду ВСС, стр. 17.

Илустрација 7. *Одлуке donete na 5. redovnoj sednici VSS, међу којима нема одлуке о именованју судије за поступање у случајевима непримереног утицаја*

Једини начин да судије, али и јавност, дођу до податка да је за поступање у случајевима непримереног утицаја именована судија Марија Аранђеловић Јуреша jeste додатно претраживање записника са седница у којој се налази одлука о именованју³⁵ Јуреше, али која, као што смо већ рекли, није ни на један други начин издвојена ни истакнута, тако да јавности буде лако доступна (илустрација 8). Податак о Јурешином именованју није доступан ни у њеној биографији на интернет страници савета.

Илустрација 8. *Одлука о именованју судије Марије Аранђеловић Јуреше, доступна искључиво у записнику са седнице VSS од 15. јуна 2023. године*

³⁵ Савет користи изразе „одлука о именованју“ и „одређује се за судију надлежног да поступа“ приликом доношења одлуке, иако је законом прописано да се судија *именује* за поступање у случајевима непримереног утицаја.

U Izveštaju VSS za 2023. godinu dati su oskudni podaci o zahtevima za zaštitu od neprimerenog uticaja, naročito imajući u vidu važnost te teme. Ukupno sedam primljenih zahteva 2023. godine može se objasniti i činjenicom da sudije nisu adekvatno, a pre svega javno obaveštene o tome kome i na koji način mogu da se obrate ukoliko su meta neprimerenog uticaja.

Kao što je već pomenuto, na internet stranici VSS je potpuno zanemareno obaveštavanje sudova i sudija o izboru člana saveta zaduženog za zaštitu od neprimerenog uticaja, iako bi ime sudije Arandelović Jureša i poseban akt kojim se uređuje zaštita od neprimerenog uticaja³⁶ morali da nađu svoje mesto u odeljku „Sudovi i sudije“. Izbegavanje Saveta da na vidljivom mestu na internet stranici objavi imenovanog sudiju i postupak prijave neprimerenog uticaja sasvim sigurno ima odvratajući efekat na sudije koje se suočavaju sa neprimerenim uticajem ili čini da one ne znaju da postoji mehanizam prijave neprimerenog uticaja.

6.6. Dostupnost i pretraživost informacija na internet stranici

Već je istaknuto da je nova internet stranica VSS daleko sistematičnija i preglednija od prethodne sa stanovišta javnosti kao principa rada VSS.

Međutim, i dalje postoje elementi koje treba unaprediti radi razumljivosti objavljenih podataka za javnost koja nije nužno pravnička. Naime, u odeljku „O nama“, u delu o aktima Saveta, objavljeni su akti koji su na snazi, ali i oni koji više nisu na snazi. Primera radi, Poslovnik o radu VSS je objavljen i u važećoj i u više starijih verzija, te je čitaocu teško, ako dnevno ne prati rad Saveta, da shvati koji je akt na snazi u trenutku pretrage. CEPRIS smatra da bi na internet prezentaciji VSS trebalo jasno razdvojiti akte koji su na snazi i one koji su to nekada bili.

Takođe, akti Saveta su podeljeni po godini usvajanja, što jeste poželjno kao dodatna pretraga. Međutim, u formi u kojoj su akti sada objavljeni, čitalac mora da zna koje godine je određen akt usvojen ili da ga traži redom, godinu za godinom. U tom smislu, preporuka je da Savet objavi listu svih važećih akata Saveta, a da tek kao dodatnu pretragu omogući njihovu klasifikaciju prema godini usvajanja. Ukoliko smatra da je potrebno, Savet ranije važeće akte može objaviti u posebno obeleženom odeljku ili arhivi.

Na internet prezentaciji Saveta nije objavljen sastav svih radnih tela niti su njihove odluke objavljene sistematično. Primera radi, odeljak koji se odnosi na rad Etičkog odbora sadrži dve odluke o imenovanju članova Etičkog odbora, pa su čitaoci dužni da rastumače kada su one donete, da li su i dalje na snazi i, ako jesu, da „saberu“ članove iz prve i druge odluke, kako bi imali potpunu informaciju o tome ko su članovi Etičkog odbora. Alternativno, ta informacija se može naći i u

³⁶ Pravilnik o zaštiti sudije i suda od neprimerenog uticaja od 8. decembra 2023. godine.

Izveštaju o radu, ali se sav taj istraživački rad čitalaca može uštedeti time što će VSS, baš kao i za članove VSS, u odeljku „Radna tela“ objaviti ažurirana imena i prezimena članova svih radnih tela (u tom slučaju se odluke o imenovanju ne moraju uklanjati već mogu biti koristan dodatan izvor informacija o tome kada su članovi izabrani).

6.7. Drugi koraci kojima se unapređuje javnost rada

Kada je reč o dodatnim aktivnostima kojima se unapređuje javnost rada, pohvalno je to što je VSS u odeljku „Javnost rada“, u podtemi „Zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja“, objavio formu u kojoj građani mogu podneti zahtev tom organu i time u značajnoj meri olakšao korišćenje tog prava (ilustracija 9).

РЕПУБЛИКА СРБИЈА ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА	БЕОГРАД Ресавска 42
--	------------------------

ЗАХТЕВ
за приступ информацији од јавног значаја

На основу члана 15. став 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС“, бр. 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 и 105/21), од горе наведеног органа захтевам:*

обавештење да ли поседује тражену информацију;

увид у документ који садржи тражену информацију;

копију документа који садржи тражену информацију;

достављање копије документа који садржи тражену информацију: **

- поштом
- електронском поштом
- факсом
- на други начин:*** _____

Овај захтев се односи на следеће информације:

(навести што прецизнији опис информације која се тражи као и друге податке који олакшавају проналажење тражене информације)

Тражилац информације / Име и презиме

У _____,

Адреса

Други подаци за контакт

дана _____ 20__ године

Потпис

* У кулци означити крстићем, која законска права на приступ информацијама желите да остварите.
** У кулци означити начин достављања копије документа.
*** Када захтевате други начин достављања, обавезно уписати који начин достављања захтевате.

Ilustracija 9. Formular za zahtev za pristup informaciji od javnog značaja

Kao što je već napomenuto u odeljku 4.3 ovog izveštaja, bilo bi poželjno da Savet objavi i formu u kojoj se može zatražiti prisustvo sednici.

Treba pozdraviti i to što je Savet proaktivno, na naslovnoj strani (odeljak „Sudovi i sudije“), objavio i grafički prikazao mrežu sudova opšte i posebne nadležnosti i što je objavio podatke o postupajućim sudijama koji su pretraživi po imenu i prezimenu sudije i suda u kome postupa.

7. Javnost rada Visokog saveta tužilaštva

7.1. Javnost rada u Zakonu o Visokom savetu tužilaštva i Poslovniku o radu VST

Usvajanjem Zakona o Visokom savetu tužilaštva i Poslovnika o radu VST, baš kao i u slučaju VSS, propisi o javnosti rada su unapređeni. Obaveštavanje javnosti o radu Saveta je među osnovnim nadležnostima Saveta propisanim Zakonom³⁷, a javnost rada je uspostavljena i kao način funkcionisanja VST.³⁸

Poslovníkom o radu VST propisano je da je rad Saveta javan. Javnost rada Saveta zasniva se na zakonskoj pretpostavci o opravdanom interesu i pravu javnosti da zna, načelu ravnopravnosti i zabrani diskriminacije novinara i javnih glasila. Odnose sa javnošću Savet ostvaruje putem portparola ili člana Saveta određenog za odnose sa javnošću.³⁹

Javnost rada Saveta ostvaruje se:

- blagovremenim objavljivanjem opštih akata na internet stranici Saveta i u *Službenom glasniku Republike Srbije*;
- omogućavanjem novinarima i drugim zainteresovanim licima da prate sednice Saveta ukoliko nisu zatvorene za javnost;
- davanjem obaveštenja o sednicama zatvorenim za javnost u skladu sa zakonom;
- davanjem službenih saopštenja;
- objavljivanjem podataka iz evidencija, izveštaja i odluka u sredstvima javnog obaveštavanja po potrebi;
- na drugi način.

³⁷ Zakon o VST, čl. 17.

³⁸ Zakon o VST, čl. 18.

³⁹ Poslovník o radu VST, čl. 7.

Javnost sednice se obezbeđuje blagovremenim obaveštavanjem javnosti o održavanju sednice, mogućnošću prisustvovanja zainteresovanih lica te uspostavljanjem tehničkih mogućnosti za prenos, čuvanje i objavljivanje slike i zvuka na daljinu, kao što je već istaknuto. Praćenje sednica Saveta u realnom vremenu, kao i nakon njihovog održavanja, omogućava se tehničkim sredstvima za prenos slike i zvuka.⁴⁰

Možemo da vidimo da se poslovnici o radu dva saveta međusobno neznatno razlikuju po načinu na koji se ostvaruje javnost rada. Iako VSS navodi brojnije načine ostvarivanja javnosti, VST ostavlja mogućnost da se javnost ostvari *i na drugi način*, što listu aktivnosti za unapređenje javnosti čini otvorenom.

VST je u posmatranom periodu značajnije unapredio javnost rada samo iz jednog razloga – jer je u većoj meri primenio odredbe sopstvenog poslovnika, pre svega one koje se odnose na snimanje sednica. Ostale preporuke o unapređenju javnosti, kao što smo videli u odeljku 5 (Prethodno istaknute preporuke za rad Visokog saveta tužilaštva), ostale su delimično ili potpuno neispunjene.

7.2. Planovi i izveštaji o radu VST

7.2.1. Petogodišnji program rada i godišnji plan rada

Poslovníkom o radu VST propisano je da Savet donosi petogodišnji program rada. Na osnovu programa rada, Savet donosi godišnje planove rada i prati njihovo izvršenje.⁴¹

Godišnji plan rada ima programski karakter i u njemu se: definiše postojeće stanje u oblastima za koje se podnosi godišnji izveštaj; utvrđuju kratkoročni i srednjoročni ciljevi u skladu sa definisanim dugoročnim ciljevima; utvrđuju rokovi i načini merenja ostvarivanja rezultata; planiraju kratkoročne i srednjoročne programske aktivnosti sa stanovišta utvrđenih ciljeva, uz vremensko određivanje njihovog sprovođenja; opravdavaju pojedinačne sprovedene aktivnosti sa stanovišta utvrđenih ciljeva; meri stepen ostvarenosti ciljeva; planiraju programi daljih aktivnosti; utvrđuje godišnji raspored poslova, uključujući i programe obuke i primenu komunikacione strategije Saveta i javnih tužilaštava. Savet priprema godišnji plan za narednu godinu najkasnije do 25. decembra tekuće godine.⁴²

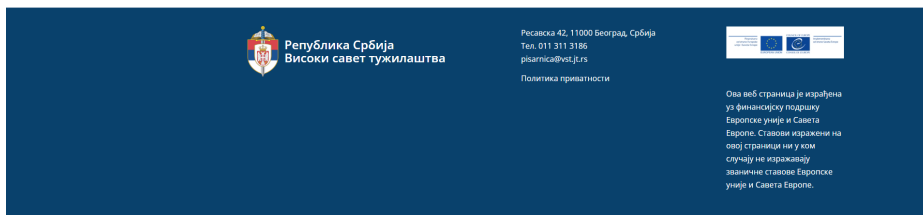
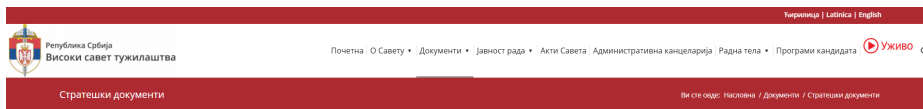
Uprkos tom normativnom okviru, VST u odeljku „Dokumenti“, u podtemi „Strateški dokumenti“, nije objavio ni petogodišnji program rada ni godišnji plan rada za 2024. i 2025. godinu, iako je trebalo da budu usvojeni i objavljeni (ilustracija

⁴⁰ Poslovník o radu VST, čl. 25.

⁴¹ Poslovník o radu VST, čl. 45.

⁴² Poslovník o radu VST, čl. 46.

10). Savet u tom odeljku nije izvestio ni o statusu pripreme strateških dokumenata već je taj prostor ostavio „prazan“. Kao što smo videli, sličan nedostatak u strateškom pristupu rada postoji i u slučaju rada drugog pravosudnog saveta.

Ilustracija 10. *Nedostatak strateških dokumenata u odgovarajućem odeljku internet stranice*

7.2.2. Godišnji izveštaj i izveštaji radnih tela

Poslovníkom o radu je propisano da Savet donosi godišnji izveštaj o radu koji se objavljuje na internet stranici Saveta.⁴³ Takođe, Savet razmatra i odlučuje o izveštaju Etičkog odbora o poštovanju Etičkog kodeksa⁴⁴

U odeljku internet stranice „Javnost rada“, podtemi „Izveštaji“, dostupni su godišnji izveštaji o radu VST (ranije DVT) od 2009. do 2023. godine. Međutim, oni nisu adekvatno sistematizovani. Primera radi, u odeljku za 2016. godinu dostupni su izveštaji za 2015, 2014, 2013. i period 2009–2012. Taj odeljak internet stranice bi trebalo urediti tako da se opcije za pretragu podudaraju sa sadržajem dostupnim u opcijama za pretragu.

U odeljku „Javnost rada“, podtemi „Izveštaj o radu“, dostupan je poslednji godišnji izveštaj VST – za 2023. godinu. Zbunjujuća su dva odeljka o izveštavanju („Izveštaji“ i „Izveštaji o radu“), naročito zbog toga što su istog sadržaja. U „Izveštaje o radu“ bi trebalo smestiti sve do sada objavljene godišnje izveštaje VST i DVT, dok bi u „Izveštajima“ trebalo da budu objavljeni izveštaji radnih tela VST.

U poslednjem objavljenom izveštaju o radu za 2023. godinu, VST ne izveštava posebno o javnosti rada, izuzev u odeljku o zaštiti podataka o ličnosti, gde se samo navodi broj primljenih zahteva za pristup informacijama od javnog značaja. Izveštaj bi u tom delu trebalo unaprediti i detaljnije izveštavati o javnosti rada, uključujući i

⁴³ Poslovníkom o radu VST, čl. 23.

⁴⁴ Zakon o VST, čl. 17 st. 1 tač. 18.

podatke o prisustvu sednicama zainteresovanih lica, broju pregleda snimaka sednica i sl.

7.3. Javnost sednica VST

U oceni prethodno iznete preporuke o unapređenju javnosti sednica već je rečeno da je VST normativnim okvirom, ali i praktično – prenosom sednica uživo i njihovom dostupnošću na vidljivom mestu na internet prezentaciji, unapredio javnost rada.

Međutim, ono što zabrinjava i o čemu bi trebalo povesti više računa 2025. godine jeste odnos sednica koje su održane tako što su se članovi sastali u prostorijama VST i sednica koje su održane elektronskim putem i u kojima izostaje javnost koja postoji kada se sednice održavaju u prostorijama VST.

Podsetimo da je 2023. godine novi saziv VST održao pet telefonskih i tri elektronske sednice, a da je 2024. godine održao 11 telefonskih i čak 21 elektronsku sednicu (ilustracija 11). Kao i kod podataka VST, naglašavamo da se broj održanih sednica tokom 2023. godine u Izveštaju o radu ne poklapa sa podacima o broju sednica održanih telefonskim i elektronskim putem u odeljku „Sednice“, te da ove podatke treba uskladiti, u skladu sa brojem stvarno održanih sednica i odlukama donetim na tim sednicama.

	Sednice u prostorijama VST	Telefonske sednice	Elektronske sednice	Ukupno	Udeo telefonskih i elektronskih sednica
2023. (od maja) ⁴⁵	10	5	3	18	44 %
2024. ⁴⁶	9	11	21	41	78 %

Ilustracija 11. *Procenat održanih telefonskih i elektronskih sednica VST 2023. i 2024.*

Procenat održanih telefonskih i elektronskih sednica, naročito 2024. godine, kada su dve trećine sednica održane na takav način, ne može biti put kojim se dalje razvija VST kao pravosudna institucija najvišeg ranga. Ukoliko se nastavi putem „izmeštanja“ sednica u elektronski format (odnosno u izjašnjavanje putem elektronske pošte), princip javnosti u radu VST biće temeljno urušen.

Iako je 2023. i 2024. godine bilo sednica koje su ispunjavale uslov da budu održane elektronski jer teme na dnevnom redu ne iziskuju raspravu i uvid u materijal (recimo sednice na kojima se konstatuje da je javnim tužiocima prestala funkcija

⁴⁵ Podaci iz Izveštaja o radu VST za 2023. godinu, str. 9-14

⁴⁶ Podaci o broju održanih sednica iz odeljka “Sednice”, jer nije usvojen i objavljen izveštaj o radu za 2024. godinu

zbog navršenja radnog veka), održavane su i elektronske sednice koje su ipak zahtevale raspravu i uvid u materijal – pre svega sednice na kojima su postavljeni vršioци funkcija ili imenovani članovi tela VST (recimo, na elektronskoj sednici održanoj 27. decembra 2024. imenovani su predsednik i članovi Žalbene komisije javnog tužilaštva).

Iz tih razloga i pomenutih primera sledi da u narednom periodu ne treba dozvoliti da broj održanih elektronskih sednica uruši unapređenje javnosti koje je postignuto normativno, a u određenoj meri i u praksi, prenosom sednica VST.

7.4. Javnost podataka o izboru tužilaca

U godišnjim izveštajima o radu za 2023. i 2024. godinu moguće je pronaći informacije o konkursima za izbor javnih tužilaca i ukupnom broju izabranih javnih tužilaca. Na 9. redovnoj sednici VST zakazanoj za 24. decembar 2024. godine, koja nije održana zbog nedostatka kvoruma, predsednik VST je izneo objedinjene podatke o broju izabranih lica koje je 2023. i 2024. godine sproveo VST – izabrano je ukupno 187 javnih tužilaca u 53 javna tužilaštva, te je trenutni broj upražnjenih mesta u javnim tužilaštvima 132.

Međutim, kao i u slučaju VSS, obrazloženja odluka o izboru su gotovo identična, ako se izuzmu podaci iz biografije kandidata. Takav način izbora izazvao je i brojne žalbe na odluke VST izjavljene Ustavnom sudu. U izveštaju o radu za 2023. godinu tek se sporadično pominje broj izjavljenih žalbi Ustavnom sudu na odluke o izboru, bez posebnog izveštavanja o ishodu tih postupaka. Bio bi poželjno da odluke Ustavnog suda, koje su mehanizam kontrole postupanja pravosudnih saveta, u budućim izveštajima budu detaljnije analizirane i da budu dostupne na internet stranici VST jer bi time bila unapređena javnost rada saveta u delu koji se tiče zakonitosti rada VST.

7.5. Zaštita od neprimerenog uticaja

Poslovníkom je propisano da, radi zaštite samostalnosti javnog tužilaštva i nosilaca javnotužilačke funkcije i obaveštavanja javnosti o neprimerenom uticaju na njihov rad, Savet imenuje člana Saveta iz reda javnih tužilaca za postupanje u slučajevima neprimerenog uticaja na rad nosioca javnotužilačke funkcije i javnog tužilaštva i posebnim aktom uređuje način njegovog postupanja. Savet jednom godišnje obaveštava javnost o postojanju neprimerenog uticaja na rad nosioca javnotužilačke funkcije ili javnog tužilaštva. Povodom neprimerenog uticaja na rad

nosioca javnotužilačke funkcije ili javnog tužilaštva Savet može i vanredno da se obrati javnosti.⁴⁷

Slično kao i u slučaju VSS, na internet stranici VST, iako se poverenik za samostalnost nalazi na listi radnih tela u istoimenom odeljku stranice, u njemu ne možemo da vidimo ko je imenovano lice, a nema ni razumljivo predstavljenog postupka prijave neprimerenog uticaja ni poziva da se prijavi neprimereni uticaj na javnog tužioca. Treba jasno istaći da funkciju poverenika za samostalnost vrši izborni član VST Milan Tkalac, koji se čak ni u odeljku „Članovi saveta“ ne navodi kao osoba koja vrši tu funkciju.

U poslednjem objavljenom izveštaju poverenika za samostalnost za 2023. godinu koji je usvojio i objavio VST, poverenik Tkalac izveštava da je te godine primio 33 predmeta u rad i svaki od tih predmeta je ukratko opisan, što je pozitivno. Međutim, poverenik ni u jednom od tih slučajeva nije utvrdio ni naveo da smatra da postoji neprimereni uticaj i gotovo u svakom slučaju je samo pozivao sve učesnike u postupcima da se uzdrže od akata koji bi mogli biti kvalifikovani kao neprimereni uticaj. Time je poverenik ostao na liniji „srednjeg puta“, trudeći se da svojim stavovima i obrazloženjima ostane na nivou opštih preporuka, ne kvalifikujući konkretne radnje na nedvosmislen način.

Posledično, poverenik se 2023, ali ni 2024. godine nije redovno obratio javnosti radi izveštavanja o neprimerenim uticajima na nosioce javnotužilačke funkcije. Sve to, zajedno sa nevidljivošću samog poverenika i postupka za prijavu nedozvoljenog uticaja, ostavlja utisak da tužilaštvo radi bez ikakvih spoljnih ili unutrašnjih pritisaka, iako je postojanje takvog uticaja bilo uzrok ustavnih i zakonskih promena te uspostavljanja poverenika kao imenovanog lica u okviru VST. Takođe, nekada je *prima facie*, samo posmatranjem medijskog sadržaja i istupanja predstavnika političkih vlasti, jasno da najviši državni funkcioneri vrše neprimeren uticaj na tužilaštvo, ali da na njega nema adekvatnog institucionalnog odgovora VST.

Poverenik se 2023. i 2024. godine nije obraćao javnosti, nije bio javno angažovan, nije pozivao javne tužioce da prijave neprimereni uticaj, a nije ni pokretao postupke za zaštitu od neprimerenog uticaja po sopstvenoj inicijativi, što je vlastan da učini prema Pravilniku o postupanju VSS u vezi sa neprimerenim uticajem na rad nosioca javnotužilačke funkcije i javnog tužilaštva.

7.6. Dostupnost i pretraživost informacija na internet stranici

Kako je već istaknuto, iako je sadašnja internet stranica VST preglednija od prethodne, mnogi sadržaji na stranici i dalje nedostaju (zapisnici, materijali), dok su

⁴⁷ Poslovnik o radu VST, čl. 9.

određeni sadržaji raspoređeni tako da su nelogični (npr. dva odeljka o izveštajima o radu sa istim sadržajem). Takođe, određene stranice su „prazne“ i u njima se navodi da „članci nisu pronađeni“.

Trebalo bi, radi bolje preglednosti, izdvojiti saopštenja koja su upućena široj javnosti od saopštenja u kojima se objavljuju konkursi ili druge interne aktivnosti VST. U ovom trenutku pretragom nije moguće razdvojiti saopštenja koja su upućena javnosti i obaveštenja o svakodnevnim aktivnostima Saveta koja su u međusobnom odnosu opšteg i pojedinačnog. Stoga bi ti sadržaji trebalo da budu pretraživi po različitim osnovama (saopštenje za javnost/obaveštenje o aktivnosti ili radnji).

Dakle, uprkos boljoj preglednosti i infrastrukturi internet stranice, VST bi trebalo da se ozbiljnije posveti objavljivanju svih sadržaja, u skladu sa zakonskim i podzakonskim okvirom i to tako da taj sadržaj bude raspoređen na način da ga je moguće pronaći u sekcijama kojima logički pripadaju.

7.7. Drugi koraci kojima se unapređuje javnost rada

Kao i u slučaju VSS, pozitivno je što je VST objavio mrežu javnih tužilaštava. Bilo bi dobro da VST koristi primer VSS te objavi i imena postupajućih tužilaca u svakom od tužilaštava. Takođe, bilo bi dobro da, poput VSS, VST objavi formu zahteva za pristup informaciji od javnog značaja i formu zahteva za pristup sednici VST.

8. Zaključci

Usvajanjem Zakona o Visokom savetu sudstva, Zakona o Visokom savetu tužilaštva, a zatim i poslovnika o radu oba organa, 2023. i 2024. godine, unapređen je normativni okvir za javnost rada oba saveta. Obaveštavanje javnosti je propisana nadležnost oba saveta, a javnost je posebno propisana i kao način rada oba saveta u celini. Ta dva različita aspekta javnosti i značajnije normativno unapređenje javnosti rada u velikoj meri su posledica rada eksperata Saveta Evrope koji su učestvovali u izradi nacрта svih pomenutih akata i koji su tehnički rukovodili diskusijom radnih grupa koje su izrađivale akte. Takođe, prisustvo i komentari posmatrača iz Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji (NKEU) prilikom usvajanja većine podzakonskih akata doprineli su insistiranju na unapređenju odredaba o javnosti rada oba Saveta.

Iako je normativni okvir značajno unapređen, a oba saveta su zahvaljujući međunarodnoj donatorskoj pomoći dobili i nove internet prezentacije, javnost rada u praksi nije pratila normativni okvir.

U ovom izveštaju vidimo da je većina prethodno istaknutih preporuka o javnosti neispunjena ili je ostala delimično ispunjena, uprkos tome što je deo CEPRIS-ovih preporuka u međuvremenu postao i formalna obaveza saveta.

Među podacima koji su javno dostupni i dalje nedostaju zapisnici, važni materijali o odlučivanju. VSS javnosti nije onemogućio pristup podacima o odlučivanju na javnim sednicama. Nedostaju podaci o licima zaduženim za kontakt sa javnošću i licima za zaštitu od neprimerenog uticaja pri oba saveta. Na internet prezentacijama nema jasno istaknutih podataka o postupcima za prijavu neprimerenog uticaja i poziva da se prijavi neprimereni uticaj na nosioce javnotužilačke ili sudijske funkcije.

Na internet stranicama nedostaju strateški višegodišnji programi i godišnji planovi saveta, a samim tim je i godišnje izveštavanje svedeno na izveštavanje o aktivnostima, a ne o strateškim ciljevima i rezultatima.

Saveti uglavnom sprovode aktivnosti koje javnost drže na „bezbednoj distanci“, a ne sprovode aktivnosti koje bi omogućile bliži i direktan kontakt pravosudnih saveta i javnosti, poput održavanja redovnih ili vanrednih konferencija za novinare. VSS izbegava i prenos sednica Saveta, iako se on sopstvenim aktom opredelio da ih objavljuje.

Rezultat svega pomenutog je da je građanima, zbog medijske prisutnosti, poznato ko je na čelu zakonodavne i izvršne vlasti, ali da većina nikada nije videla predsednike i članove najviših pravosudnih tela (osim izuzetaka koji su navedeni u ovom tekstu). Građani ne prepoznaju imena i likove nosilaca najviših pravosudnih funkcija, ali ni ulogu koju oni treba da imaju u demokratskom društvu.

Najveći napredak u posmatranom periodu postignut je prenosom sednica VST. Međutim, u narednom periodu ne treba dozvoliti da povećan broj održanih elektronskih sednica VST uruši postignuto unapređenje javnosti. Takva tendencija urušavanja javnosti već je primećena 2024. godine kada je više od dve trećine sednica održano elektronskim putem.

U periodu koji sledi, a koji je i period izveštavanja o radu u 2024. godini, saveti treba dosledno da primenjuju propise o javnosti rada koji ih obavezuju. Osim toga, saveti treba istinski da prihvate javnost kao jedan od neophodnih načina da sudska grana vlasti uspostavi autoritet među građanima i postane vlast u pravom smislu te reči.

9. Preporuke

9.1. Preporuke za unapređenje javnosti rada VSS

- Treba objaviti relevantne i ujednačene biografije članova VSS i objedinjeni sastav i biografije članova svih radnih tela VSS.
- Uz zapisnike treba objavljivati i materijale o kojima su članovi Saveta odlučivali.
- Zainteresovanim licima treba omogućiti prisustvo sednicama VSS i svim njegovim organima, u skladu sa zakonom. U izveštaje o javnosti rada treba uvrstiti podatke o zahtevima za prisustvom sednicama i odlukama o tim zahtevima.
- Zainteresovanim licima treba omogućiti pristup formi za prijavu prisustva sednicama i uputiti ih u način i rokove za prijavu na vidljivom mestu na internet stranici.
- Treba dosledno primeniti odredbe Zakona o Visokom savetu sudstva i Poslovnika o radu VSS i u zapisnicima objavljivati rezultat odlučivanja na svakoj sednici VSS (ne zatamnjavati te podatke).
- Treba, u skladu sa Zakonom i Poslovníkom, redovno snimati i objavljivati snimke sednica VSS i svih njegovih organa i za taj sadržaj odrediti posebno mesto na internet prezentaciji, po modelu koji već primenjuje VST.
- VSS treba da se otvori za komunikaciju sa medijima i javnošću, pre svega održavanjem redovnih i vanrednih konferencija za novinare.
- VSS treba da, u skladu sa Zakonom i Poslovníkom, objavi trogodišnji program rada i godišnji plan rada.
- VSS treba da donosi godišnje izveštaje o radu na osnovu godišnjeg plana rada i da iz godišnjih izveštaja izostavi podatke kojima je mesto u Informatoru o radu.
- Svi izveštaji VSS trebalo bi da budu objavljeni, vidljivi i dostupni na jednom mestu na internet stranici VSS.
- Odluke o izboru kandidata treba obrazlagati tako da se izabrani kandidat ističe u odnosu na ostale kandidate.
- Treba objavljivati podatke o broju postupaka koji su pred Ustavnim sudom vođeni po žalbama kandidata na odluke o izboru i odluke Ustavnog suda po izjavljenim žalbama.
- Na vidljivom mestu na internet stranici treba objaviti ime imenovanog sudije za postupanje u slučajevima neprimerenog uticaja i informacije o postupku prijave neprimerenog uticaja.

- Savet treba da objavi listu svih važećih akata Saveta, a da ranije važeće akte objavi u posebno obeleženom odeljku ili arhivi.

9.2. Preporuke za unapređenje javnosti rada VST

- Treba sprečiti da broj održanih elektronskih sednica uruši unapređenje javnosti koje je postignuto prenosom sednica VST.
- Treba objaviti biografije svih članova VST.
- Treba objaviti sve zapisnike sa sednica VST i treba ih objaviti u pretraživom formatu.
- Uz zapisnike treba objavljivati i materijale o kojima su članovi Saveta odlučivali.
- Treba objaviti zapisnike o svim održanim telefonskim i elektronskim sednicama VST u posmatranom periodu.
- Zainteresovanim licima treba omogućiti prisustvo sednicama svim organima VST čiji je rad javan, u skladu sa Zakonom i Poslovníkom.
- Propisati redovno snimanje sednica VST i svih njegovih organa zakonom.
- Savet treba da uspostavi stratešku komunikaciju sa medijima i javnošću, u skladu sa Zakonom i Poslovníkom.
- Treba objaviti petogodišnji program rada i godišnje planove rada donete na osnovu njega.
- Godišnji izveštaji treba da odražavaju ispunjenost aktivnosti godišnjih planova.
- Godišnji izveštaj treba unaprediti tako da se u njemu detaljnije izveštava o javnosti rada VST.
- Treba sistematizovati objavljene godišnje izveštaje o radu VST (ranije DVT) tako da pretraga odgovara sadržaju na internet stranici.
- Odluke o izboru kandidata treba obrazložiti tako da se izabrani kandidat ističe u odnosu na ostale kandidate.
- Treba objavljivati podatke o broju postupaka koji su pred Ustavnim sudom vođeni po žalbama kandidata na odluke o izboru i odluke Ustavnog suda po izjavljenim žalbama.
- Na vidljivom mestu na internet stranici treba objaviti ime imenovanog tužioca za postupanje u slučajevima neprimerenog uticaja i informacije o postupku prijave neprimerenog uticaja.

Bilo bi korisno da VST koristi primer VSS i objavi i imena postupajućih tužilaca u svakom od tužilaštava i da objavi formu zahteva za pristup informaciji od javnog značaja i formu zahteva za pristup sednici VST.